

Nr 73.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillerkänna Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag samt Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund rätt till viss malmbrytning utöver i gällande malmavtal medgivna kvantiteter, jämte i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

I propositionen nr 141 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 27 februari 1948, föreslagit riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar medgiva att Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund erhålla utvidgad rätt till malmbrytning i den omfattning som i statsrådsprotokollet föreslagits.

De olika rättsliga och ekonomiska förhållanden, som bero av samgående mellan staten och enskilda i fråga om utnyttjandet av de norrbottniska malmfälten, ha reglerats genom avtal den 29 juni 1927 — jämte därtill sedermera gjorda tillägg — mellan svenska staten, å ena sidan, samt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag (LKAB) och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund (TGO), vilket sistnämnda bolag äger halva aktiestocken i LKAB, å andra sidan. I avtalets § 3 föreskrives, att LKAB är berättigat att från gruvfälten Kiirunavaara, Gellivare och Luossavaara för varje bokslutsår bortfrakta sammanlagt högst 9 miljoner ton järnmalm, dock att den sålunda fastställda årskvantiteten kan överskridas med intill 10 procent under iakttagande av att de under en period av tre på varandra följande bokslutsår bortfraktade kvantiteterna icke må sammanlagt överstiga 27 miljoner ton. Enligt samma avtal har TGO förbundit sig att begränsa exporten av malm från de Grängesbergs gruvaktiebolag tillhöriga gruvorna i Grängesberg, så att densamma ej överstiger en miljon ton årligen. I proposition nr 241 till 1927 års riksdag, vari förslag till nämnda avtal framlades, anförde föredragande departementschefen bland annat, att malmtillgången i Kiruna kunde beräknas till inemot 1 100 miljoner ton, varför det med hänsyn till en klok hushållning vore fullt försvarligt att medgiva en årlig brytning av 9 miljoner ton, vilken kvantitet svarade mot det förefintliga köpbehovet hos malmbolagets avnämare. Enligt 1938 års malmavtal (prop. nr 74; r. skr. 193) tillerkändes LKAB med anledning av den då rådande, speciellt gynnsamma exportkonjunkturen rätt att intill den 1 oktober 1940 utöver de i 1927 års malmavtal medgivna maximikvantiteterna bortfrakta ytterligare högst 6 miljoner ton malm från de norrländska gruvfälten. Vidare skulle TGO intill utgången av år 1940 äga öka exporten av malm från Grängesbergsgruvorna

med sammanlagt högst 0,6 miljon ton utöver i 1927 års avtal fastställt maximum. För tiden därefter ha åter bestämmelserna i 1927 års malmavtal om maximikvantiteter varit gällande. Vidare är att märka, att den malmkvantitet om 0,5—0,8 miljoner ton malm, som LKAB förbundit sig att årligen från den 1 januari 1950 leverera till Norrbottens järnverk aktiebolag, enligt avtal (prop. 1947: nr 117; r. skr. 159) icke skall inräknas i den till 9 miljoner ton bestämda årliga maximikvantiteten.

Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag innebär, att LKAB skulle berättigas bortfrakta en malmkvantitet om 11 miljoner ton under vardera av bokslutsåren 1948/49 och 1949/50 samt att TGO skulle medgivas att öka exporten av malm från de Grängesbergs gruvaktiebolag tillhöriga gruvorna till 1,2 miljoner ton under vardera av åren 1949 och 1950. Som skäl härför anföres, att avsättningsmöjligheterna för den svenska järnmalmen f. n. vore goda. Det vore sålunda, framhåller departementschefen, icke uteslutet att LKAB under de närmaste åren skulle kunna för export sälja malmkvantiteter, som överstege vad bolaget enligt gällande avtal hade rätt att bortfrakta från malmfälten. I rådande valutasituation har synts angeläget att ej lägga hinder i vägen för en möjlig exportökning, som kan väntas lämna ett väsentligt bidrag till Sveriges inkomster i hårda valutor.

Då en på angivet sätt ökad malmbrytning innebär en ändring av bestämmelserna i 1927 års malmavtal, har frågan ansetts böra underställas riksdagens prövning.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Gavelin* väckt motion (II: 446), i vilken hemställts att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 141 framställda förslag måtte besluta, att merbrytningen skall regleras mellan malmkommunerna Kiruna och Gällivare efter samma grunder som malmavtalet.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om angelägenheten av att i nuvarande valutaläge lätta på den spärr, som enligt gällande malmavtal förefinnes med avseende å bortfraktningen av malm från de norrbottniska gruvfälten och från Grängesbergsgruvorna. Utskottet tillstyrker därför, att Kungl. Maj:t lämnas i propositionen begärt bemyndigande att medgiva utvidgad malmbrytning i den omfattning, som i statsrådsprotokollet angivits.

Därest bemyndigandet kommer att i full utsträckning utnyttjas, innebär detta att merbrytningen vid gruvfälten vid Kiirunavaara, Gellivare och Luosavaara kommer att uppgå till 4 miljoner ton under tvåårsperioden 1948/49—1949/50.

I motionen II: 446 har föreslagits att merbrytningen skall fördelas mellan Kiirunavaara- och Gellivare-fälten enligt i 1927 års malmavtal gällande grunder. Enligt dessa grunder äger LKAB av den i avtalet angivna kvantiteten, 9,0 miljoner ton, bortfrakta, från Kiirunavaara högst 6,1 miljoner ton och från Gellivare högst 2,5 miljoner ton (§ 3). Vidare gäller (§ 24) att bo-

laget förbundit sig att, därest Kungl. Maj:t ej annat medgiver, uppehålla brytningen inom Gellivare malmfält i sådan omfattning att den därstädes varje år brutna malmen skall utgöra minst en fjärdedel av den under samma år vid Kiirunavaara malmfält brutna malmen, dock att bolaget på grund av vad sålunda stadgats, i varje fall icke är skyldigt att inom Gellivare malmfält bryta mera än en miljon ton malm om året.

Utskottet får erinra att 1938 års riksdag — i anledning av väckta motioner om garantier för utökad brytning i Gellivare inom ramen för 1938 års malmavtal rörande utökad brytning — uttalade att i angivna hänseenden framställda yrkanden syntes förtjäna uppmärksamhet, och att Gellivare kommuns stora beroende av gruvdriften syntes tarva alldeles särskilt beaktande, då enligt tidigare erfarenheter en nedgång i malmkonjunkturen med därav följande minskning av malmbrytningen i första hand och synnerligen hårt syntes drabba nämnda samhälle. Ur sagda synpunkter vore det därför önskvärt att brytningen av den utökade kvantiteten malm fördelades mellan gruvsamhällena efter samma grunder, som bestämts i 1927 års avtal, förutsatt att detta låte sig förena med en rationell försäljning av malmen. Vad riksdagen sålunda anförde synes utskottet i tillämpliga delar hava avseende jämväl å nu ifrågavarande merbrytning. Det torde emellertid närmast ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma i vad mån en dylik fördelning är möjlig och lämplig. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar frågan vederbörlig uppmärksamhet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att å statens vägnar medgiva att Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund erhålla utvidgad rätt till malmbrytning i den omfattning som i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 27 februari 1948 föreslagits,

b) i anledning av motionen II: 446 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet ovan anför.

Stockholm den 20 april 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 68.